

Sinodul Apostolic din Ierusalim în relatare lucanică (F.Ap. 15, 1-35).

O soluție pentru unitatea creștinismului primar?

Prezenta lucrare abordează o temă de interes pentru teologia noutestamentară, dar și pentru misiologie. Felul în care s-au pus în discuție problemele apărute și modalitatea în care s-au luat deciziile de către Apostoli a influențat în mod decisiv învățătura de credință ortodoxă și organizarea Bisericii de Răsărit. Biserica a suferit de la începuturile ei multe transformări cauzate de conjunctura vremurilor în care și-a desfășurat activitatea, dar a purtat o grijă deosebită față de învățătura de credință pe care a primit-o de la Mântuitorul Iisus Hristos. Episodul Sinodului Apostolic din Ierusalim, relatat de către Sf. Ap. Luca în Fapte capitolul 15 și de către Sf. Ap. Pavel în Galateni capitolul 2 este un episod din istoria Bisericii ce ridică multe semne de întrebare. Au existat de-a lungul timpului mai multe explicații pentru motivele întrunirii acestuia, pentru deciziile apostolilor și pentru însemnătatea pe care Sinodul a avut-o în Biserica Primară. Prea puțin s-a insistat însă pe importanța deciziilor sinodului asupra creștinismului contemporan și pe eventuale efecte negative ale Decretului Apostolic în Biserica Primară.

În această lucrare, am realizat o prezentare a situației Bisericii până la întrunirea Sinodului Apostolic, punând accent pe motivele care au generat necesitatea întrunirii acestuia și pe percepția iudeo-creștinilor asupra legii lui Moise.

Am prezentat punctele importante ale Sinodului Apostolic și ale Decretului adoptat în cadrul acestuia prin expunerea motivelor care au stat la baza acestuia, importanța lucrărilor Sinodului Apostolic și a prevederilor Decretului Apostolic asupra Bisericii primare, dar și a celei contemporane. Obiectivul principal al lucrării a fost acela de a arăta că Apostolii au ajuns la un consens și au emis acest decret pentru a păstra unitatea Bisericii, care altfel era amenințată de dezbinare, iar misiunea în rândul păgânilor era grav periclitată.

Am relatat acest eveniment și prin expunerea conflictelor iscate, în acest mod dorind să arăt faptul că deciziile apostolilor nu au mulțumit pe toată lumea. Așteptările

unor iude-creștini au fost „înșelate” (în accepțiunea lor) prin neincluderea Legii lui Moise în creștinism, fapt pentru care aceștia s-au distanțat ulterior de Biserică.

În demerurile întreprinse am pornit de la următoarele **ipoteze**:

1. Biserica din Ierusalim, formată preponderent din iudeo-creștini, avea o atitudine conservatoare în ceea ce privește respectarea Legii lui Moise și preluarea unor părți din aceasta (sau, după unii, preluarea Legii în întregime) în creștinism.

2. Odată cu expansiunea misiunii creștine în afara granițelor Țării Sfinte s-a pus problema felului în care trebuie să fie primiți la credință păgânii care vin la Hristos.

3. Dumnezeu le-a arătat Apostolilor săi și membrilor comunității creștine din Iudeea, prin pogorârea Duhului Sfânt peste Corneliu și cei din casa lui, că voia Lui este aceea de a-i primi în cadrul Bisericii pe păgâni, fără ca aceștia să mai trebuiască să îndeplinească alte condiții în prealabil.

4. Chiar dacă unii creștini au fost convinși de relatarea convertirii sutașului Corneliu, pentru foarte mulți s-a dovedit extrem de dificil să accepte faptul că Dumnezeu i-a curățit pe păgâni, că nu trebuie să îi mai privească cu dispreț și că tăierea împrejur și-a încetat aplicabilitatea.

5. Apostolii s-au întrunit într-un sinod la Ierusalim în anul 49 sau 50 pentru a discuta și a adopta o hotărâre cu privire la felul în care se vor primi la credință păgânii și dacă aceștia trebuie să se taie împrejur sau nu, înainte de a primi botezul creștin.

6. Chiar dacă soluțiile adoptate de către Apostoli au exprimat acordul Bisericii cu privire la problema discutată, au existat și frați care nu au fost de acord cu hotărârea luată de Apostoli la Sinodul din Ierusalim.

7. Discuțiile purtate cu ocazia Sinodului Apostolic au avut o importanță deosebită pentru Biserica primară. O ruptură în sânul Bisericii primare ar fi însemnat un regres în procesul de dezvoltare al Bisericii.

8. Chiar dacă au adoptat decretul pentru a soluționa o problemă punctuală care a necesitat atenția Bisericii, efectele prevederilor Decretului Apostolic se întind dincolo

de vremurile în care acesta a fost emis, ajungând să aibă parte de interpretări diferite și în zilele noastre.

În primul capitol, intitulat „Situția Bisericii Primare până la Sinodul Apostolic”, am oferit o imagine de ansamblu asupra cauzelor ce au determinat întrunirea Sinodului și am făcut un rezumat al evoluției sentimentului național religios al poporului evreu pentru a arăta motivul pentru care primii creștini proveniți dintre evrei insistau ca și ceilalți creștini (proveniți dintre păgâni) să păstreze și ei Legea lui Moise. Am arătat că evreii erau conștienți de faptul că sunt un popor ales al lui Dumnezeu, chiar dacă de-a lungul istoriei nu s-au ridicat de fiecare dată la înălțimea acestei chemări. Cu toate acestea, nu au reușit să înțeleagă rostul legii în pregătirea lor ca popor, la fel cum nu au reușit să-l recunoască pe Mesia atunci când a venit între ei. Am arătat de asemenea că Legea nu era un scop în sine însăși, ci trebuia să trezească în om conștiința păcatului, trebuia să fie o călăuză spre Hristos care să pregătească poporul pentru venirea Lui.

În continuare, am făcut o prezentare a Bisericii primare de la apariția ei și până la evenimentul convertirii sutașului Corneliu, insistând asupra evenimentelor istorice care au marcat apariția Bisericii și identificarea creștinilor în raport cu iudeii și celelalte popoare. În acest context, am descris relațiile existente între membrii primei comunități creștine din Ierusalim, apariția cultului creștin și felul în care prima comunitate creștină se raporta la Legea lui Moise.

În cel de-al doilea capitol, am expus cauzele directe care au determinat întrunirea Sinodului, contextul istoric și cronologia desfășurării evenimentelor care au avut loc cu prilejul Sinodului Apostolic, pornind de la premisa că disputa dintre Petru și Pavel din Antiohia Siriei, a avut loc înainte de Sinodul Apostolic. Tot aici am analizat teoriile cu privire la corespondența dintre Fapte capitolul 15 și Galateni capitolul 2 și relațiile existente între Apostoli în preajma Sinodului Apostolic.

În cel de-al treilea capitol, am prezentat Sinodul Apostolic în două părți, respectiv prima reuniune cu cuvântările și susținerile fiecăruia, context în care am arătat și raționamentele care i-au determinat pe unii și pe alții să adopte o anumită conduită, urmată de cea de-a doua reuniune unde s-au prezentat prohibițiile pentru cei care vin

la credință dintre păgâni și analiza din punct de vedere istoric și doctrinar a motivelor pentru care acestea au fost date.

În capitolul al patrulea, am discutat soluția adoptată de Apostoli cu motivele care au stat la baza elaborării acesteia și felul în care aceasta trebuia implementată în Biserică. Tot în acest capitol am prezentat evenimentele ce au avut loc cu ocazia unei vizite ulterioare a Apostolului Pavel la Ierusalim, precum și contra-misiunea întreprinsă de iudaizanți împotriva acestuia, evenimente ce denotă o stare conflictuală post-sinodală între Pavel și susținătorii Legii lui Moise și care contribuie la buna înțelegere a felului în care Decretul Apostolic a fost primit de către unii iudeo-creștini.

În capitolul al cincilea, am evidențiat importanța pe care Sinodul Apostolic a avut-o asupra dezvoltării creștinismului, impactul doctrinar și istoric, contribuția la formarea dreptului canonic al Bisericii, precum și unele interpretări date Decretului Apostolic de-a lungul timpului, punând accentul pe erezia martorilor lui Iehova.

În această lucrare, am căutat să ofer un răspuns la următoarea întrebare: a oferit sau nu Sinodul Apostolic o soluție pentru unitatea creștinismului primar? De asemenea, urmărind și o altă direcție de cercetare, am ales să prezint și să susțin o teorie alternativă în ceea ce privește poziționarea temporală a Sinodului Apostolic, raportat la episodul disputei dintre Petru și Pavel din Antiohia Siriei cu efect asupra dinamicii relației dintre aceștia, precum și efectele secundare ale prevederilor Decretului Apostolic.

Pentru a înțelege mai bine perspectiva iudeilor, iar mai apoi a iudeo-creștinilor asupra Legii lui Moise, am prezentat succint felul în care evenimentele istorice și intervenția divină au modelat de-a lungul veacurilor modul în care aceștia se raportau la celelalte popoare și la Legea primită de la Dumnezeu prin Moise. Dumnezeu a vrut să le arate primilor creștini că nu pot să urmeze învățaturii Mântuitorului și să rămână ancorați în litera Legii.

În abordarea adoptată, am făcut o incursiune în istoria creștinismului și am ajuns la prezentarea apariției Bisericii primare pentru a arăta similitudinea existentă între evenimentul pogorării Duhului Sfânt peste Apostoli (și cei dimpreună cu dânșii) și evenimentul pogorării Duhului Sfânt peste Corneliu și cei din casa lui. Dumnezeu nu a făcut nici o deosebire între iudei și păgâni, trimițându-le și unora și altora pe Duhul

Sfânt, eveniment în urma căruia ambele categorii s-au manifestat în mod identic. Dumnezeu i-a făcut pe primii creștini să înțeleagă odată pentru totdeauna că cele pe care El le-a curățit nu pot fi considerate spurcate. (F.Ap. 10, 15)

Din evenimentele descrise până la capitolul 15 din Faptele Apostolilor, tragem concluzia că Dumnezeu a trasat o direcție în care Biserica trebuia să se îndrepte, însă din nefericire mulți creștini dintre cei proveniți dintre iudei erau reticenți și neîncrezători când se punea problema renunțării în creștinism la Legea în care au fost crescuți și despre care știau că Dumnezeu le-a lăsat-o pentru eternitate. Spre deosebire de acești frați care aveau o gândire apropiată de cea a fariseilor (mulți dintre ei chiar provenind dintre farisei), Sf. Ap. Pavel reușește să treacă peste învățătura pe care a primit-o din tinerețe și se supune planului lui Dumnezeu care viza extinderea Bisericii în toată lumea. Apostolii au validat Evanghelia lui Pavel la Sinodul Apostolic și au hotărât că păgânii care vin la Hristos nu trebuie să se taie împrejur și să poarte jugul Legii lui Moise, ci doar să respecte cele patru prevederi ale Decretului Apostolic. Biserica aflată în plină expansiune a trecut astfel printr-o încercare ce amenința atât unitatea, cât și dezvoltarea ei, ajungând la un acord prin comuniune, cu ajutorul harului Duhului Sfânt.

În urma activității de cercetare am ajuns la următoarele **concluzii**:

1. Hotărârile Sinodului Apostolic sunt deosebit de importante pentru creștinismul primar. O ruptură în sânul Bisericii primare ar fi însemnat un alt curs al istoriei, diferit de cel pe care îl știm. Dacă Pavel nu ar fi adus în discuție problema primirii neamurilor la Hristos fără impunerea legii mozaice, cu siguranță că tensiunile ar fi măcinat mult mai mult comunitățile mixte, păgâno-creștine. Neînțelegerile ar fi marcat mai mult viața de obște, decât trăirea în comuniune cu Hristos, iar șederea la mese, la agapele frățești ar fi fost în multe locuri imposibilă. Biserica ar fi suferit o dezbinare între cele două mari grupări, a iudeo-creștinilor și a păgâno-creștinilor, care ar fi afectat unitatea Bisericii primare.

2. Un alt efect negativ pe care l-ar fi suferit Biserica, în cazul în care nu s-ar fi hotărât libertatea față de Legea lui Moise pentru cei care vin la Hristos dintre păgâni, ar fi fost stoparea misiunii creștine în rândul păgânilor sau cel puțin încetinirea acesteia.

Dacă s-ar fi impus tăierea împrejur pentru cei care vin la credință dintre păgâni și Pavel ar fi fost de acord, atunci numărul celor care s-ar fi convertit la creștinism ar fi fost redus considerabil, iar creștinismul ar fi rămas la stadiul de sectă iudaică.

3. Dacă s-ar fi impus tăierea împrejur pentru cei care vin la credință dintre păgâni și Pavel nu ar fi fost de acord cu deciziile luate la Sinod, atunci cu siguranță că misiunea și credibilitatea sa în fața păgânilor ar fi avut de suferit, în contextul în care acesta nu putea să facă abstracție de Apostolii Mântuitorului în activitatea de propovăduire a Evangheliei lui Iisus Hristos.

4. Dacă problema primirii păgânilor la Hristos fără a li se impune prescripțiile legii mozaice nu ar fi fost discutată la Ierusalim de către Apostoli, ar fi existat posibilitatea interpretării libere a acestei probleme. Legea lui Moise ar fi fost impusă în multe locuri păgânilor, care, să nu uităm, erau scârbiți de circumciziune și astfel răspândirea creștinismului ar fi avut de suferit în multe locuri. Este foarte posibil ca însuși creștinismul la ora actuală să nu fie răspândit peste tot prin lume, tocmai din cauza acestui impediment.

5. În rezolvarea acestei probleme deosebit de importante pentru creștinismul primar, se remarcă Sfântul Apostol Pavel - Apostolul neamurilor, care deși iudeu la origine, ia apărarea neamurilor în ceea ce privește respectarea Legii lui Moise. Intervenția lui nu se limitează la un simplu act de prezență și o cuvântare la Sinodul Apostolic, ci după cum putem vedea din cuprinsul epistolelor sale, Sfântul Apostol Pavel abordează problema obligativității legii mozaice pentru neamuri în mai multe locuri din epistolele sale, punând accentul pe harul lui Dumnezeu care ne mântuiește, și nu pe faptele Legii, „din care nimeni nu se va îndrepta” (Gal. 2, 16). Sf. Apostol Pavel a reușit să treacă peste „problema Legii lui Moise” și să militeze pentru libertatea păgânilor, în condițiile în care acesta era fariseu la origine, activitatea sa fiind decisivă pentru răspândirea creștinismului în rândul păgânilor. În urma rezultatelor analizelor acestei lucrări reiese un lucru cunoscut și susținut de mulți exegeți biblici, și anume faptul că Sfântul Apostol Pavel este marele arhitect al unității Bisericii, acesta având meritul cel mai mare în obținerea libertății față de Lege pentru păgânii care vin la credință.

6. Sinodul Apostolic din Ierusalim arată consensul Bisericii primare într-o problemă de actualitate la acea vreme, consens aflat în concordanță cu voia lui Dumnezeu, care nu mai impune respectarea Legii lui Moise și dorește ca Apostolii și Biserica în general să înțeleagă acest lucru. Legea decăzuse din starea dorită de Dumnezeu devenind ceva strict exterior omului, iar observarea acesteia nu mai avea nici o justificare (și oricum nu reușea să aducă omului nici o îndreptare în fața lui Dumnezeu) în contextul în care Mântuitorul Iisus Hristos a realizat prin jertfa Sa de pe Cruce mântuirea obiectivă.

7. Nu toți iudeo-creștinii au primit cu bucurie vestea dată de Sf. Ap. Iacov, astfel că unii dintre aceștia s-au îndepărtat de creștinism și au revenit la vechea lor religie iudaică, iar unii dintre aceștia au dus o luptă aprigă împotriva Sf. Ap. Pavel și a Evangheliei pe care acesta o propovăduia.

8. În Iisus Hristos, unitatea omenirii este într-adevăr restaurată. Nu mai există iudeu sau elin (Gal. 3, 28). Iudeii și păgânii au fost împăcați odată ce zidul de ură care îi despărțea a căzut. Ei formează o singură și nouă natură omenească, o singură construcție în care Hristos este piatra cea din capul unghiului, un singur trup al cărui cap este Hristos (Ef. 2, 11-22). În lumina Evangheliei, vechile ritualuri și ceremonii încredințate lui Israel au dobândit o nouă și mai profundă însemnătate. Lucrurile cărora acestea le erau o umbră s-au înfăptuit și cei care trăiau sub Evanghelie au fost scutiți prin pronia divină de păzirea acestora de către Dumnezeu, care „*vrea ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să ajungă*” (1 Tim 2, 4).

9. Sinodul Apostolic din Ierusalim marchează începutul dreptului canonic și a practicii sinodale, care s-au păstrat în Biserica de Răsărit până în zilele noastre. Deciziile nu se iau de către un singur apostol, ci de către toți împreună. Chiar și cuvintele utilizate de Sf. Ap. Iacov atunci când prezintă Decretul Apostolic implică ideea de sinodalitate, prin folosirea pluralului în formula: „*Părutu-s-a Duhului Sfânt și nouă*” (F.Ap. 15, 28), formulă preluată mai apoi de Biserică și folosită pentru a reda hotărârile sinodale.

Consider că aportul de originalitate al prezentei lucrări constă în analiza efectelor Sinodului Apostolic asupra dezvoltării Bisericii și în prezentarea dinamicii relației dintre apostoli, prin raportare la poziționarea temporală a episodului Antiohia înainte de

Sinodul Apostolic. Prin acceptarea acestei teorii, consider că se explică relațiile bune care au continuat să existe între apostoli, infirmându-se teoria că între Petru și Pavel s-a produs o ruptură în Antiohia. Am analizat motivele care au stat în spatele celor care susțineau obligativitatea legii mozaice pentru păgâno-creștini și contrastul dintre susținerile acestora și planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii, care include toate popoarele.

Lucrarea deschide alte direcții de cercetare în ceea ce privește evoluția Bisericii primare dinspre cultul iudaic înspre noul cult creștin, precum și în ceea ce privește interpretarea prevederilor Decretului Apostolic în cadrul cultelor contemporane. Consider că Sinodul Apostolic din Ierusalim este un subiect vast ce nu poate fi epuizat în această lucrare, lăsând cale deschisă și altor abordări. Deși sunt numeroase interpretări ale consecințelor deciziilor luate cu ocazia întrunirii Sinodului Apostolic, din opinia generală a celor care s-au ocupat de analiza acestui eveniment se prevede un compromis, care a salvat unitatea Bisericii, cel puțin pentru o vreme.

Cuvinte cheie: **Sinod, Decret, Ierusalim, Antiohia, Apostoli, Pavel, Petru, Iacov, Lege, Circumcizie.**

Cuprins

Lista de abrevieri.....	5
Introducere.....	8
1. Obiective.....	9
2. Metodologie.....	10
3. Status quaestionis și sursele consultate.....	11
4. Ipoteze.....	13
Capitolul 1.....	15
Situația Bisericii primare până la Sinodul Apostolic.....	15
1.1. Evoluția Sentimentului național-religios la evrei.....	15
1.2. Întemeierea Bisericii. Viața primelor comunități creștine.....	22
1.3. Viața primei comunități creștine din Ierusalim.....	29
1.3. Legea în Comunitatea creștină primară din Ierusalim.....	37
1.3.1. Împlinirea legii de către membrii comunității din Ierusalim.....	37
1.3.2. Rolul Legii lui Moise în iconomia mântuirii lumii.....	42
1.4. Problema asumării Legii Vechi de către creștinii proveniți dintre păgâni.....	46
1.4.1. Tăierea împrejur (circumcizia).....	46
1.4.2. Tăierea împrejur a inimii.....	53
1.5. Episodul Corneliu și deschiderea înspre neamuri.....	55
1.6. Apologia lui Petru.....	62
Capitolul 2.....	65
Evenimente premergătoare Sinodului.....	65
2.1. Sf. Ap. Pavel. Problema situării Sf. Ap. Pavel la Sinod.....	65

2.2. Împrejurările care au determinat întrunirea Sinodului.....	73
2.3. Episodul Antiohia (Gal. 2, 1-20).....	80
2.3.1. Problema destinatarilor epistolei către Galateni.....	80
2.3.2. Cauzele disputei din Antiohia.....	83
2.3.3. Poziționarea temporală a incidentului din Antiohia.....	85
2.3.4. Consecințele „fățarnicirii„ lui Petru.....	89
2.3.5. Raportarea Apostolului Pavel la „Stâlpii Bisericii” din Ierusalim.....	93
2.3.6. Soluționarea disputei dintre Petru și Pavel.....	96
Capitolul 3.....	102
Sinodul Apostolic din Ierusalim.....	102
3.1. Prima reuniune în cadrul Sinodului.....	102
3.1.1. Fariseii - veșnici apărători ai legii lui Moise.....	106
3.1.2 Cuvântarea lui Petru.....	112
3.1.3 Evanghelia lui Pavel și atitudinea lui față de Legea lui Moise.....	117
3.1.4. Bazele misiunii lui Pavel și importanța ei pentru propagarea creștinismului în lumea păgână.....	120
3.1.5. Raportul dintre sinagogă și Evanghelie.....	121
3.1.6. Cuvântarea lui Iacov. Activitatea și autoritatea Sf. Ap. Iacov.....	125
3.2. A II-a reuniune – Deciziile Apostolilor.....	132
3.2.1 Motivele religioase și practice pentru cele 4 cereri ale Apostolilor față de creștinii proveniți dintre neamuri.....	138
3.2.2 Ferirea de idolotite.....	140
3.2.3 Păzirea de animale sugrumate și de sânge.....	144
3.2.4 Păzirea de desfrânare.....	148

Capitolul 4.....	151
Decretul Apostolic – O soluție pentru unitatea creștinismului primar?.....	151
4.1 Scopul acordului din Ierusalim - garantarea coexistenței dintre iudeo-creștini și creștinii proveniți dintre păgâni.....	155
4.2 Obligatorietatea respectării decretului Apostolic în comunitățile păgâno creștine	156
4.3 A V-a vizită a Sf. Ap. Pavel la Ierusalim.....	159
4.4 Opozanții Evangheliei lui Pavel.....	167
Capitolul 5.....	175
Importanța Sinodului Apostolic.....	175
5.1 Importanța pentru creștinismul primar.....	175
5.2 Importanța pentru creștinii de azi.....	178
5.3 Interpretări ale Decretului Apostolic.....	181
5.4 Interpretări eronate ale prevederilor Sinodului.....	184
Concluzii.....	188
Bibliografie.....	192